

Clasa a VI-a

Substantivul

Cazul – este o categorie gramaticală care exprimă raporturile și funcțiile sintactice ale substantivului în cadrul enunțului.

– în limba română există cinci cazuri:

nominativ (N.)

acuzativ (Ac.)

genitiv (G.)

dativ (D.)

vocativ (V.)

cazul	Întrebări	Exemple
N.	Cine? Ce?	Crivățul este vântul cel mai rece.
Ac. (cu prepoziții)	Pe cine? Ce?	Îi văd pe copiii vecinilor. Ei citesc poezii.
	Pentru cine? Pentru ce? La cine/la ce?	El cumpără pentru colegi niște cărți. Se gândește la vacanță.
	Unde? Când? Cum?	Radu se joacă în grădină. Am stat la ei până la sfârșitul vacanței. El mi-a vorbit cu prietenie.
	Care? Ce fel de?	Mihai a luat cutia de creioane colorate. Îmbrăcămintea de iarnă e călduroasă.
G.	Al, a, ai, ale cui?	Petalele florilor s-au scuturat. Caietul lui Dan este pe masă.
D.	Cui?	Sebastian îi spune mamei adevărul.
V.	arată o chemare sau o strigare	Du-te imediat în camera ta, copile! Ce faceți, nepoților?

OBS:

- 1) Substantivele au formă identică la cazurile N. și Ac. sau la G. și D., care se diferențiază numai în context, după termenul determinat (regent);
- 2) Substantivele la cazul V. pot avea forme identice cu celelalte cazuri sau forme proprii;

Cazul nominativ: subiect și nume predicativ

- substantivul în cazul **N.** se află în relație cu un verb, căruia îi impune acordul în număr:

Elevii merg la școală.

pl. pl.

- poate fi – articular hotărât: Copiii se joacă. – art. hotărât
 - articular nehotărât: Niște fetițe rîd. – art. nehotărât
 - nearticular: Vine ger mare.

Functii sintactice:

- 1) **Subiect** – se află într-o relație de interdependență cu predicatul:

Sb. Sb. cine a ieșit?

ex: Fetele au ieșit la joacă.

- 2) **Nume predicativ** – se află într-o relație ternară cu verbul copulativ și cu subiectul (care îi impune acordul): Cineva este ceva.

N.P. N.P.
ex: Vecina mea este patinatoare.

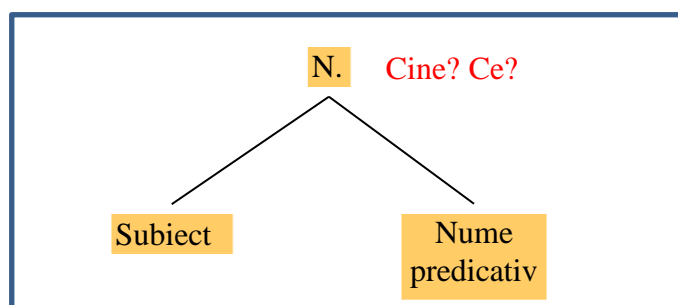
 ce este vecina mea?

Ortografia substantivului în N/Ac: Radical + desinență + art. hotărât

copii → articol hotărât
↓
face parte
din cuvânt
desinență
de plural

poezii → articol hotărât
↓
face parte
din cuvânt
desinență
de plural

Obs: la N. Ac. există omonimie cazuală (ex: copii/pe copii).

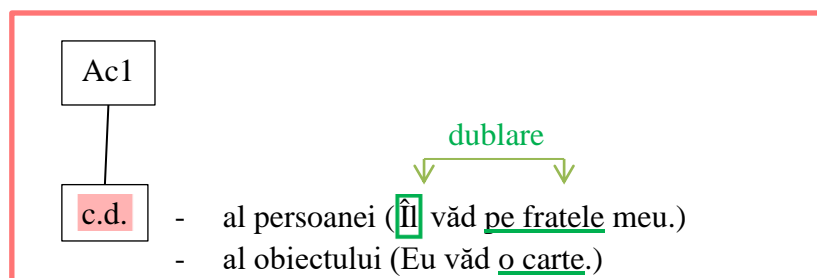
Cazul acuzativ: C. direct și C. prepozițional

I. Substantivul în cazul Ac., care răspunde la întrebările: pe cine? ce? are funcția sintactică de complement direct (c.d.), care se află într-o relație de subordonare față de un verb predicativ:

- a) Îl văd pe Daniel. → acest tip de c.d. este dublat prin pronumele personal, forma pe cine văd? neaccentuată (clitic)
- b) Ea plimbă câinele. → acest tip de c.d. poate fi recunoscut după structura:
Sb/N.	Vb. pred.	c.d./Ac.
		<u>Cineva face ceva.</u>

OBS:

1. C.d./Ac. poate fi înlocuit astfel: pe cineva → ceva.
2. C.d. arată obiectul asupra căruia acționează autorul unei fapte;
3. Vom numi convențional cazul **c.d.** **Ac1**, pentru a-l distinge de celelalte componente în Ac cu prepoziție!

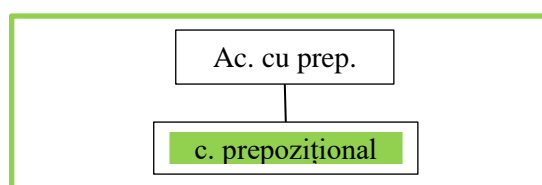

II. Substantivul în Ac. cu prepoziție, care determină un verb predicativ, are f.s. de complement prepozițional (c. prep.), răspunzând la întrebările: pentru cine/ce?; cu cine/ce?; pe cine/pe ce? etc.

- Pe cine se bazează?
Ac./c. prep.
Ex. Bogdan se bazează pe prieteni la expoziție. → pe cineva
- Ac./c. prep.
Bogdan se bazează pe prezența prietenilor. → pe ceva

OBS:

- Pe ce se bazează?
- 1) c. prep. în Ac. cu prep., când răspunde la întrebarea pe cine?, NU poate fi dublat prin pronumele personal, formă neaccentuată.
El poate fi înlocuit astfel: pe cineva → pe ceva
 - 2) c. prepozițional arată obiectul care este ținta acțiunii sau pentru care acționează autorul unei fapte;

Cazul acuzativ: circumstanțialele și atributul

- I. **Circumstanțialul de loc** – substantiv în **Ac. cu prepoziție**, subordonat unui verb predicativ, care răspunde la întrebările: **unde? de unde? pe unde? încotro? dincotro?** etc. arată situația și orientarea spațială.

Ac./c.l.
unde se joacă?
↓
Ex: Radu se joacă în grădină.

Obs. Unele **c. loc** sunt obligatorii pe lângă anumite verbe (ex. Dan locuiește în București.)

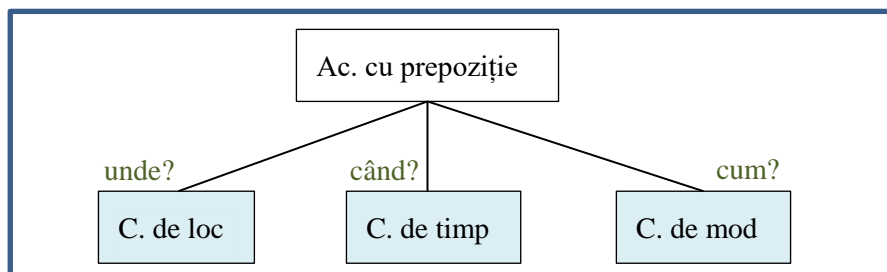
- II. **Circumstanțialul de timp** – substantiv în **Ac. cu prepoziție**, subordonat unui verb predicativ, care răspunde la întrebările: **când? de când? până când? cât timp?** etc.

Ac./c.t.
când a nins?
↓
Ex: În noaptea trecută a nins la București.

- III. **Circumstanțialul de mod** – substantiv în **Ac. cu prepoziție**, subordonat unui verb predicativ, care răspunde la întrebările: **cum? În ce fel?**

Ac./c.m.
cum a vorbit?
↓
Ex: Mama mi-a vorbit cu prietenie.

Ac./c.m.
în ce fel am început?
↓
Ex: În liniște, am început să fac treabă.

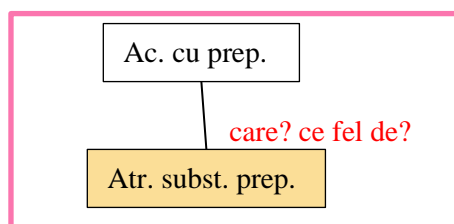
Punctuația: Circumstanțialele nu se despart prin virgulă de verbul pe care îl determină decât atunci când stau în fața acestuia sau când sunt situate între Sb. și Pr. (ex. Ana citește, cu atenție, textul), sau înaintea unui c.d.

- IV. **Atributul substantival prepozițional** – substantiv în **Ac. cu prepoziție**, subordonat unui substantiv, care răspunde la întrebările: **care? ce fel de?**

Ac./Atr. s. prep.

Ex: Băncile din parc sunt pline de zăpadă.

care bănci?

Cazul dativ: complement indirect

- I. **Complementul indirect** – **substantiv în cazul D.**, care determină un verb predicativ (sau un adjectiv) și răspunde la întrebarea: **cui?**

– arată beneficiarul unei acțiuni.

cui îi dădea? D./c.ind

Ex: Zăpada **îi** dădea copacului o înfățișare ciudată.

D./c.ind

Cărțile sunt utile elevilor.

cui?

Obs:

- I. **C. ind./D.**, care determină un verb, **se dublează prin pronumele personal în D.**, forma **neaccentuată** (clitic)

Ex: **Îi**-am dat colegului o carte.

dublare

- II. **Substantivele nume de persoane masculine sau unele feminine sunt precedate la D.** de cuvântul **lui**, **marcă de caz**:

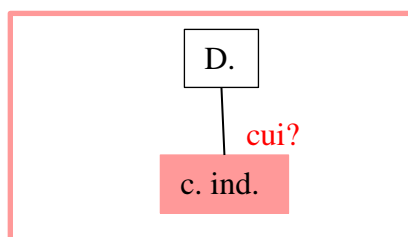
D.

Ex: **Lui** Carmen i-am scris un e-mail.

D.

I-am dat patinele **lui** Petru.

- III. **Substantivele nume de persoane feminine terminate în -a**, au la cazul D. **-ei** (Maria – **Mariei**), iar cele terminate în **-ca**, **-ga**, au la D. **-ăi** (Anca – **Ancăi**; Olga – **Olgăi**)

Cazul genitiv: atribut substantival genitival. Articolul genitival

- I. **Atribut substantival genitival** – substantiv în G., subordonat unui substantiv, care răspunde la întrebările: **al, a, ai, ale cui?**

al cui frate? G./A.S.G.

Ex: Fratele Roxanei are șase ani.

ai cui pereți? G./A.S.G.

 Băiatul a desenat pereții albi ai camerei.

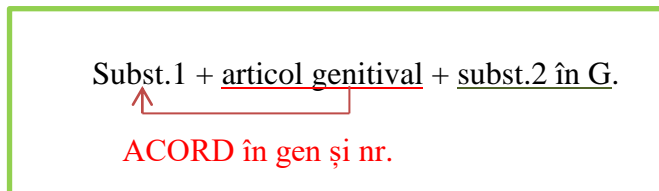
Obs:

- 1) Substantivul în cazul G. poate fi precedat de articolul genitival, care are rolul de a marca suplimentar cazul genitiv;

Articolul genitival: forme

	nr.	sg.	pl.
gen			
	masc.	al	ai
	fem.	a	ale

Regulă: Articolul genitival se acordă în gen și număr cu substantivul determinat (care stă în față) de subst. în G.

G.

Ex: Aceste cărți ale colegului meu sunt noi.

ACORD gen + nr.

Obs:

- 1) Când sunt mai mult substantive în G., articolul se reia în față fiecăruia:

Ex: Băiatului îi place să picteze perdelele sufrageriei, ale bucătăriei și ale camerei.

- 2) Uneori în față subst. nume de persoane, masc. sau fem., aflate în cazul G., pe lângă articolul genitival poate să apară și cuvântul lui, marcă de caz:

Ex: Caietul curat al lui Dan este pe masă.

articol genitival marcă a cazului

Subst1 Subst2 Subst3
 Ex: Măsurile guvernului de majorare a taxelor...

 ACORD

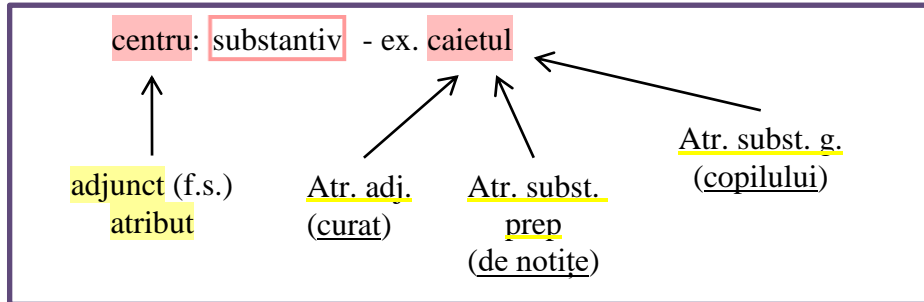
Obs: Când sunt mai multe substantive în față, art. genitival se acordă cu cel pe care îl substituie.

Posibilități combinatorii ale substantivului

Substantivul se poate combina în enunț cu alte cuvinte, fiind **centru** sau **adjunct**:

I. **centru** – în **grup nominal**, are ca **adjuncți** atribute:

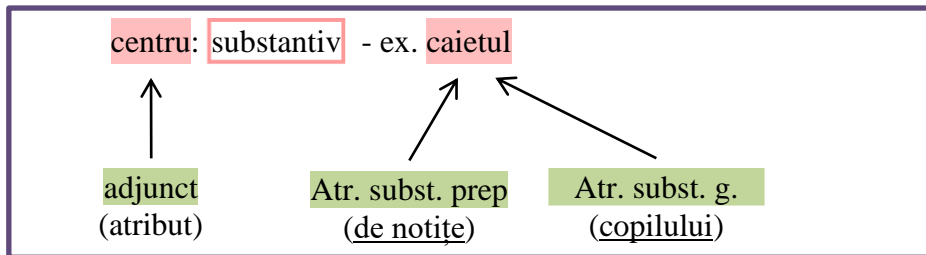
- a) **Atribut adjectival**: caiet curat
- b) **Atribut substantival prepozițional**: caiet de notițe
- c) **Atribut substantival genitival**: caietul copilului

II. **adjunct**

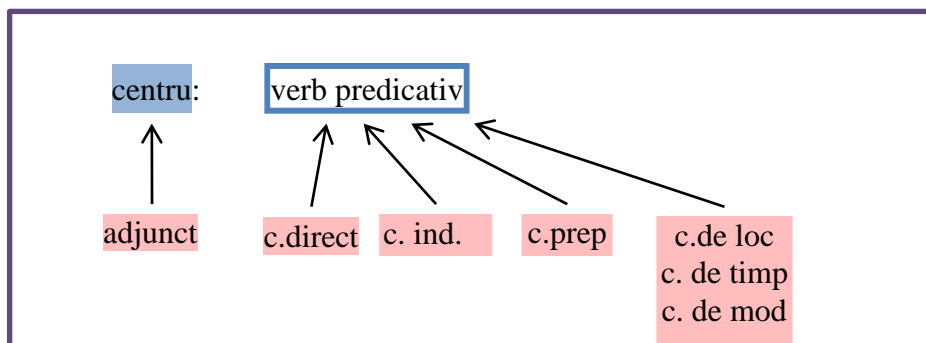
1. în **grup nominal**, are funcție sintactică de **atribut**:

- a) **Atr. subst. prep.**: caiet de notițe
- b) **Atr. subst. genitival**: caietul copilului

2. în **grup verbal**, are f.s. de **complemente** și **circumstanțiale**

- a) **Complement direct**: iau un caiet
- b) **Compl. prepozițional**: mă gândesc la caiet
- c) **Compl. indirect**: îi pun caietului copertă
- d) **Circumstanțial de loc**: pixul se află pe caiet
- e) **Circumstanțial de timp**: a sosit la ora două
- f) **Circumstanțial de mod**: învață cu plăcere

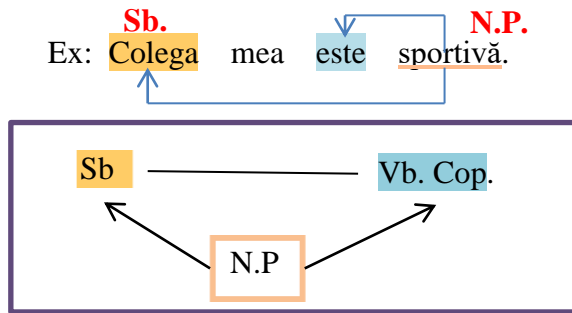

III. În grupul verbal, substantivul poate avea funcție sintactică de subiect sau N.P.

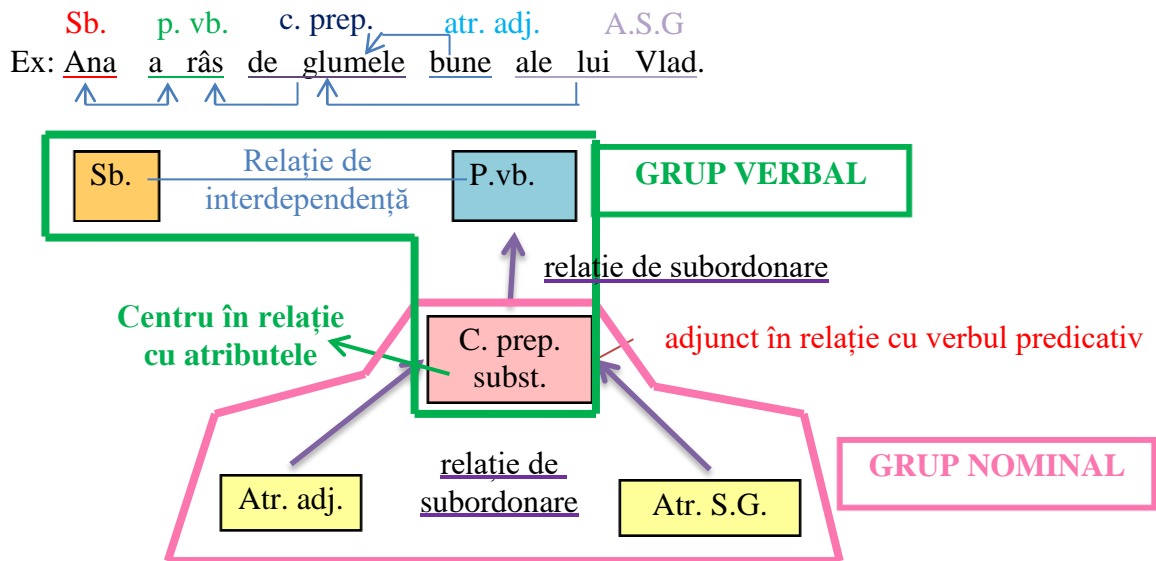
1) **Subiect** – relație de interdependență cu predicatul:

2) **Nume predicativ** – relație ternară cu verbul copulativ și subiectul

Obs: Un substantiv poate fi, în același timp, centru și adjunct, intrând în grupuri diferite:

Cazul vocativ

I. Substantivele care arată o chemare sau prin care i se atrage atenția unei persoane sunt în **cazul vocativ**.

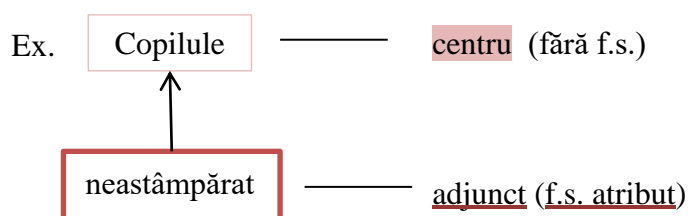
Ex. Du-te imediat în camera ta, ^{V.} **copile!**

^{V.} **Dane**, spală mașina de dulceață!

^{V.} **Copilule** neastâmpărat, când te potolești?

Obs. 1. Substantivul în cazul V. nu are funcție sintactică.

2. Substantivul în cazul V. poate fi centru pentru un atribut:

II. **Formele substantivului în vocativ:**

- a) formă proprie – desinență: **-e** (băiete**e**, Dane**e**)/**-ule** (băiatule)
– desinență: **-o** (Ano**o**, fato**o**)
– desinență: **-ă** (fată**ă**, Ană**ă**, Ioană**ă**)
- b) formă identică cu nominativul (Anca, Andrei)
- c) formă construită cu ajutorul desinentei „-lor” (fetel**or**, nepoșil**or**, animalel**or**)

III. **Punctuația**

1. subst. în V. se separă prin **virgulă** de restul propoziției;
2. uneori, după subst. în V. se pune **semnul exclamării**:
ex. Mamă**!** Vino repede!
3. dacă subst. în V. are determinanți, întregul grup se separă prin **virgulă** de restul propoziției:

ex. Dragi colegi, vă felicit!